

Juryrapport

De Martinus Nijhoffprijs voor Vertalingen uit het Nederlands gaat dit jaar naar de Roemeen H. R. Radian voor zijn vertaalwerk van Nederlands proza van Multatuli, Hildebrand, Johan Huizinga, Theun de Vries, Hendrik Conscience, Jan Mens, Simon Vestdijk, Hugo Raes en Hella Haasse uit het Nederlands in het Roemeens.

H. R. Radian werd geboren op 27 juni 1907 te Boekarest, waar hij na lagere school en lyceum te hebben doorlopen, zijn studie voortzette aan de Academie de Architectură aldaar, waar hij het diploma van architect behaalde. Tot 30 september 1969 was hij als architect aan verschillende instellingen verbonden. Zijn literaire activiteiten, die hij reeds op 17-jarige leeftijd ontplooidde, zette hij gedurende zijn verdere loopbaan voort, doch na zijn pensionering in 1969 wijdde hij zich uitsluitend aan de literatuur.

In de periode tussen de twee wereldoorlogen heeft hij veel eigen werk gepubliceerd, in proza en poëzie, onder verschillende pseudoniemen. Daarna legde hij zich voornamelijk toe op vertalingen, en wel uit het Nederlands in het Roemeens. De Nederlandse taal had hij zich zonder hulp van buiten eigengemaakt door het bestuderen van in diverse bibliotheken aanwezig documentatie- en studiemateriaal. Uit de annotaties bij de vertalingen van de werken van Johan Huizinga blijkt tevens dat de vertaler goed op de hoogte is van de Nederlandse cultuurgeschiedenis.

Zijn eerste contact met de Nederlandse literatuur dateert van 1952, toen er in Roemenië weer enige belangstelling begon te komen voor een aantal aspecten van de West-Europese cultuur, waaronder de Nederlandstalige letterkunde.

Reeds sedert de veertiger jaren waren enkele werken van Nederlandse en Zuid-Nederlandse schrijvers in het Roemeens vertaald, ofschoon niet altijd rechtstreeks, zoals bijvoorbeeld *Het dagboek* van Anne Frank, dat uit het Duits werd overgezet. Maar ook rechtstreekse vertalingen in oplagen van zes- tot twintigduizend exemplaren zagen het licht, zoals *Op hoop van zegen* van Herman Heijermans, *Een spook waart door Europa*, *Nieuwe rivieren*, *Hagel in het graan* en *Goud en schaduw*, alle van Theun de Vries, *Rubber* van Madelon Lulofs en *Uit het rijk der duizend eilanden* van Joop Wolff.

Ook Nederlandse en Vlaamse wetenschappelijke werken werden in het Roemeens vertaald, zoals *Licht en kleur in de natuur* van de astronoom Marcel Minnaert en *De wereld in voortdurende beroering* van R. Geyselincx.

Aan deze reeks heeft H. R. Radian een omvangrijke en zeer gevarieerde serie vertalingen van zijn hand toegevoegd, die alle in Boekarest werden gedrukt en uitgegeven, met name: *Het meisje met het rode haar* van Theun de Vries (1962), *Max Havelaar* van Multatuli (1967), *Camera obscura* van Hildebrand, aangevuld met artikelen en gedichten van de schrijver (1968), *Herfsttij der Middeleeuwen* van Johan Huizinga (1970), *Een dagje naar het strand* van Heere Heeresma (1970), *Meester Rembrandt* van Jan Mens (1971), *De koperen tuin* van Simon Vestdijk (1972), *De tuinen van Bomarzo* van Hella S. Haasse (1973), *Erasmus* van Johan Huizinga (1974), *De leeuw van Vlaanderen* van Hendrik Conscience (1974) en *Links*

van de helikopterlijn van Hugo Raes (1974). Ter perse is de vertaling van Vestdijks *Het vijfde zegel*.

De door de jury geraadpleegde deskundigen die de vertalingen kritisch hebben doorgenomen en getoetst aan de tekst van de Nederlandse uitgaven zijn tot de conclusie gekomen dat Radian zijn taal zeer goed hanteert en een uitgebreid vocabulaire tot zijn beschikking heeft, zodat uitstekend leesbare vertalingen zijn ontstaan, waarin ook de dialogen natuurlijk zijn weergegeven. De vertaling van de verzen in Multatuli's *Max Havelaar*: 'Moeder 'k ben wel ver van 't land, waar mij 't leven werd geschonken' en 'Ik weet niet waar ik sterven zal' getuigt van grote ingeniositeit; het resultaat is een nauwkeurige weergave van de tekst met behoud van de oorspronkelijke strofenbouw.

Een grote verdienste van Radian is dat hij zich in al zijn vertalingen beijverd heeft zoveel mogelijk recht te doen wedervaren aan de sfeer die uitgaat van de tijd waarin de boeken zijn geschreven. Hetzelfde geldt voor de stijl, die nergens geweld is aangedaan, hetgeen een moeilijke opgave moet zijn geweest bij het vertalen van werken van zó verschillende aard als bijvoorbeeld *De leeuw van Vlaanderen* van Hendrik Conscience en *Het meisje met het rode haar* van Theun de Vries. Bij het vertalen van de negentiende-eeuwse teksten zag Radian zich voor de niet gemakkelijke taak geplaatst een Nederlands dat qua zinsbouw en in zijn woorden- en uitdrukkingsschat nogal afwijkt van het huidige Nederlands in modern Roemeens om te zetten. Het vinden van equivalenten voor uitdrukkingen die niet meer bestaande of typisch-Nederlandse gewoonten en gebruiken aanduiden, is een taak die veel kunstenaarschap vereist.

Meermalen zag Radian zich voor de keus geplaatst: óf zich nauwgezet te houden aan zijn origineel ten koste van de uitdrukkingmogelijkheden van het Roemeens óf te zeer het typische van zijn eigen natie en taal te volgen ten koste van het origineel. Daardoor treft men in zijn negentiende-eeuwse teksten, naast zeer geslaagde pogingen een oplossing te vinden, passages aan die minder juist zijn weergegeven of die van minder vindingsrijkheid getuigen, doch deze zijn naar verhouding niet zo overheersend dat het geheel erdoor wordt geschaad.

Erasmus en Herfsttij der Middeleeuwen van Johan Huizinga zijn bovendien verrijkt met een chronologisch overzicht en voorzien van talloze annotaties. Bij het vertalen van *De leeuw van Vlaanderen* van Hendrik Conscience heeft Radian zich bediend van de oorspronkelijke uitgave van 1838 en niet van de 'hertoetste' editie in de versie van Karel Jonckheere.

Het boek van Hella Haasse: *De tuinen van Bomarzo* is voor de Roemeense lezer zelfs beter toegankelijk dan voor de meeste Nederlanders, daar *Misterul Bomarzo* verrijkt is met twintig en voor een goed begrip van de inhoud onmisbare illustraties op kunstdrukpapier, waarop de in het boek beschreven beelden voorkomen. Bovendien is er een naamregister aan toegevoegd, waarin alle in het boek voorkomende eigennamen worden toegelicht. In de Nederlandse uitgaven (1968 en 1972) komen noch de illustraties, noch de naamlijst voor, hetgeen ook door de vertaler als een gemis blijkt te zijn gevoeld.

De gave vertaling van *De koperen tuin* van Simon Vestdijk roept grote

verwachtingen op voor de binnenkort te verschijnen vertaling van *Het vijfde zegel* van dezelfde schrijver.

Op grond van de hoge kwaliteit van Radians vertaalwerk en de voortreffelijke wijze waarop hij in zijn vaderland Roemenië onze Nederlandse literatuur presenteert, besloot de jury eenstemmig hem voor de Martinus Nijhoffprijs voor Vertalingen voor te dragen.

De jury:

Dolf Verspoor, voorzitter

Ernst van Altena

Marko Fondse

Adriaan Morriën

Henk Mulder

Mevrouw E. du Perron-de Roos

Paul Rodenko

Peter Verstegen

Bert Voeten

J.H.A. de Bie, secretaris